

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાતની વડી અદાલતમાં, અમદાવાદ ખાતે

ફોજદારી અપીલ નં. ૧૯૫ / ૧૯૯૫

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ કે.જે. ઠાકર સહી/—

=====

- ૧ શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે?
- ૨ પત્રકારને મોકલવામાં આવે કે નહીં?
- ૩ શું ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?
- ૪ શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ પણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?
- ૫ શું આને સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવાનો રહેશે?

=====

ગજેન્દ્રકુમાર નારાયણપ્રસાદ બૈરવા....અપીલકર્તા (ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય....પ્રતિપક્ષી(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

શ્રી એન. ડી. નાણાવટી, નાણાવટી એડવોકેટ્સ તરફથી, અપીલકર્તા(ઓ)

ક્રમાંક ૧ માટે વકીલ

સુશ્રી સી. એમ. શાહ, વિરોધી પક્ષ(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧

=====

કોરમ: ન્યાયમૂર્તિ કે.જે. ઠાકર

તારીખ : ૧૦/૦૩/૨૦૧૫

સીએવી ચુકાદો

૧. વર્તમાન અપીલ અપીલકર્તા દ્વારા ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૭૪ હેઠળ, માનનીય અતિરિક્ત સત્ર ન્યાયાધીશ, જૂનાગઢ દ્વારા સત્ર કેસ નં. ૪૯ વર્ષ ૧૯૯૪ માં તા. ૩.૨.૧૯૯૫ના રોજ આપવામાં આવેલા ચુકાદા અને આદેશ સામે દાખલ કરવામાં આવી છે, જેમાં અપીલકર્તા-આરોપીને ભારતીય દંડ

સંહિતા ની કલમ ૪૯૮ (એ) અને ૩૦૬ હેઠળના ગુનાઓ માટે દોષિત ઠરાવવામાં આવ્યો હતો (આગળ ટૂંકમાં “આઈપીસી” તરીકે ઉલ્લેખિત). વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા, કલમ ૪૯૮ (એ) હેઠળના ગુના માટે અપીલકર્તાને છ માસની કઠોર કેદની સજા અને રૂ. ૧૦૦/-નો દંડ ભરવાનો આદેશ કરવામાં આવ્યો હતો અને દંડની ચુકવણીમાં ડિફોલ્ટના કિસ્સામાં પંદર દિવસની કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. કલમ ૩૦૬ હેઠળના ગુના માટે અપીલકર્તાને ચાર વર્ષની કઠોર કેદની સજા અને રૂ. ૫૦૦/-નો દંડ ભરવાનો આદેશ કરવામાં આવ્યો હતો અને દંડની ચુકવણીમાં ડિફોલ્ટના કિસ્સામાં છ માસની કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી.

૨. ફરિયાદ પક્ષનો સંક્ષિપ્ત વાદ એવો છે કે ૧૨.૧.૧૯૯૪ના રોજ જ્યારે અપીલકર્તા પોતાના અધિકારીક ફરજના સંબંધમાં રાજકોટ ગયો હતો અને તે જ દિવસે સાંજે પરત ફરતાં તેને જાણવા મળ્યું કે તેની પત્ની કૃષ્ણાએ પોતાના ગળે ગાંઠ બાંધી આત્મહત્યા કરી હતી અને તેણે તાત્કાલિક આ બનાવ અંગે સિટી પોલીસ સ્ટેશનને જાણ કરી હતી. અપીલકર્તાએ તરત જ અમદાવાદમાં નિવાસ કરતાં પોતાની અવસાન પામેલી પત્નીના ભાઈને પણ ટેલિફોન ઉપર આ ઘટના વિશે જાણ કરી હતી. અવસાન પામેલાના ભાઈ અન્ય સગાસંબંધીઓ સાથે જૂનાગઢ આવ્યા હતા. પોલીસ સત્તાધીશો દ્વારા પ્રાથમિક તપાસ કરવામાં આવી અને અવસાન પામેલીનું ૧૪.૧.૧૯૯૪ના રોજ અંતિમ સંસ્કાર કરવામાં આવ્યા.

શ્રી રાજકુમાર સંતોષકુમાર, અવસાન પામેલી કૃષ્ણાના ભાઈ (અપીલકર્તાના સાળા), અપીલકર્તા પાસેથી આત્મહત્યાની જાણ મળતાં જ ૧૩.૧.૧૯૯૪ના રોજ સવારે પોતાના સગાસંબંધીઓ સાથે તરત જ જૂનાગઢ આવ્યા હતા. શ્રી રાજકુમાર સંતોષકુમારે જૂનાગઢ ખાતે પોલીસ અધિકારીઓને પણ મળ્યા હતા, ૧૪.૧.૧૯૯૪ના રોજ અવસાન પામેલીના અંતિમ સંસ્કારમાં ભાગ લીધો હતો અને અપીલકર્તા વિરુદ્ધ કોઈ ફરિયાદ કરી નહોતી. હકીકતમાં, તેમણે આ ઘટનાને માત્ર સામાન્ય આત્મહત્યા તરીકે જ લીધી હતી અને ૧૪.૧.૧૯૯૪ના રોજ અંતિમ સંસ્કાર બાદ અમદાવાદ પરત ગયા હતા. અમદાવાદ પહોંચ્યા બાદ જ અવસાન પામેલીના ભાઈ તથા કૃષ્ણાના અન્ય માતૃપક્ષીય સગાસંબંધીઓએ ખોટા આક્ષેપો મુકવાનો અને અપીલકર્તાને ફોજદારી કેસમાં ફસાવવાનો નિર્ણય કર્યો હતો અને ૧૭.૧.૧૯૯૪ના રોજ અવસાન પામેલી કૃષ્ણાના ભાઈ, એટલે કે શ્રી બાજકુમાર સંતોષકુમારે, જૂનાગઢ આવીને અપીલકર્તા વિરુદ્ધ એફ.આઈ.આર. નોંધાવી હતી, જેમાં માત્ર ખોટા મૌખિક પુરાવાના આધારે અપીલકર્તા દ્વારા અવસાન પામેલીને હેરાનગતિ કરવામાં આવી હતી એવી બનાવટી કથાઓ ગૂંધીને તેની ફૂરતા અંગે આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ, સંભવતઃ ફરિયાદ પક્ષના આટલા આધારહીન આક્ષેપોમાં વિશ્વાસ બેસતાં, અવસાન પામેલી કૃષ્ણાએ પોતાના ભાઈ રાજકુમારને લખેલું, ૧૨.૧.૧૯૯૪ના રોજ, એટલે કે આત્મહત્યાના એ જ દિવસે લખાયું હોવાનું દર્શાવતું, એક પત્રના સ્વરૂપમાં દસ્તાવેજી પુરાવા બનાવવામાં આવ્યા, જે, આક્ષેપ મુજબ, ૧૭.૧.૧૯૯૪ના રોજ અમદાવાદમાં પ્રાપ્ત થયો હતો અને તેમાં

અપીલકર્તાએ પોતાની અવસાન પામેલી પત્ની કૃષ્ણા વિરુદ્ધ ગેરકાયદેસર લગ્નેતર સંબંધોના ખોટા આક્ષેપો કર્યા હતા એવું કહેવાયું છે. આ પત્ર પોલીસ કેસ હેઠળ ચાલી રહેલી તપાસમાં આરોપ મુજબ આ જ ફરિયાદી દ્વારા ૧૯.૧.૧૯૯૪ના રોજ બીએસપી, જૂનાગઢને મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૨.૧ તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી અને આરોપી વિરુદ્ધ માનનીય ન્યાયાધીશની અદાલતમાં આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. કેસ સત્ર અદાલતમાં ચલાવાપાત્ર હોવાથી તેને સત્ર અદાલતમાં મોકલવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ આરોપ ઘડવામાં આવ્યો અને આરોપીને સમજાવવામાં આવ્યો, જેના સામે આરોપીએ પોતાને દોષિત ન હોવાનું જણાવ્યું અને પોતાનો વિચારણાધીન ટ્રાયલ કરાવવાનો દાવો કર્યો.

૨.૨ આરોપીઓ વિરુદ્ધના આક્ષેપો સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદ પક્ષે અનેક સાક્ષીઓની તપાસ કરી છે. ફરિયાદ પક્ષે પોતાના કેસના સમર્થનમાં દસ્તાવેજી પુરાવા પણ રેકૉર્ડ પર રજૂ કર્યા છે.

૨.૩ ત્યારબાદ, ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા બંધપુરશી દાખલ કર્યા પછી, દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીની વધુ નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું.

આરોપીએ ફરિયાદ પક્ષના કેસનો ઇનકાર કર્યો અને જણાવ્યું કે તેના વિરુદ્ધ ખોટો કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે.

૨.૪ મુદ્દામાલના સુનાવણીના અંતે અને મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાની મૂલવણી કર્યા બાદ, માનનીય ન્યાયાધીશે પડકારિત ચુકાદા દ્વારા અપીલકર્તા-આરોપીને દોષિત ઠેરવ્યો હતો. ૩.૨.૧૯૯૫ના રોજ માનનીય અધિક સત્ર ન્યાયાધીશ, જૂનાગઢ દ્વારા સત્ર કેસ નં.૪૯/૧૯૯૪ માં પસાર કરાયેલ ઉક્ત દોષસિદ્ધિના ચુકાદા અને આદેશથી વ્યથિત તથા અસંતુષ્ટ થઈ, અપીલકર્તા-આરોપીએ વર્તમાન અપીલ આ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરી છે.

૩. શ્રી . એન. ડી. નાણાવટી, અપીલકર્તા તરફના વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તા, દ્વારા એ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશનો ચુકાદો તથ્યો તેમજ કાયદા બંને બાબતમાં સ્પષ્ટપણે ભૂલભર્યો છે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે વિદ્વાન સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશે ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતો મુજબ રેકૉર્ડ પુરાવાનું મૂલવણું કર્યું નથી. તેમણે આગળ રજૂ કર્યું કે નીચલી અદાલતે આ બાબતનું મૂલવણું કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે કે ફરિયાદ પક્ષના કેસમાં અનેક સ્પષ્ટ અને ગંભીર ખામીઓ હતી, જેને વિદ્વાન ન્યાયાધીશે અત્યંત હળવાશથી અવગણી દીધી હતી, જેના કારણે ન્યાયની નિષ્ફળતા સર્જાઈ છે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશ દ્વારા

આપવામાં આવેલ દોષસિદ્ધિ અને સજા સંબંધિત ચુકાદો અને આદેશ કાયદાના વિરુદ્ધ, વિધાનના સ્પષ્ટ ઉપબંધોનો વિરોધી, તથા રેકૉર્ડ પુરાવાના વિરુદ્ધ છે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે આ હકીકતને ધ્યાનમાં લેવી જોઈતી હતી કે ફરિયાદ પક્ષ ધારા ૪૯૮ (એ) તથા ૩૦૬ ભારતીય દંડ સંહિતાના હેઠળના અપરાધને સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યું છે અને, તેથી, તેમણે આરોપીને નિર્દોષ છૂટકારો આપવો જોઈતો હતો. તેમણે આગળ રજૂ કર્યું કે વિદ્વાન ન્યાયાધીશે આ હકીકતનું મૂલવવું કરવું જોઈએ હતું કે ફરિયાદ પક્ષના કેસને સાચો અને યોગ્ય માની લેવાય તો પણ આરોપી સામે ભારતીય દંડ સંહિતાની ધારા ૪૯૮ (એ) તથા ૩૦૬ હેઠળ કોઈ અપરાધ સાબિત થતો નથી.

૩.૧ શ્રી નાણાવટી દ્વારા પણ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે મૃત્યુ પામેલા કૃષ્ણા દ્વારા લખાયેલ હોવાનો કહેવાતો ૧૨.૧.૧૯૯૪નો પત્ર પુરાવા તરીકે સ્વીકારીને નીચલી અદાલતે કાનૂની ભૂલ કરી છે. તે પુરાવા રૂપે સ્વીકાર્ય નથી અને પ્રમાણભૂત નથી તથા વિશ્વસનીય પણ નથી. તેથી, નીચલી અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ દોષસિદ્ધિ અને સજાનો આદેશ રદ કરવામાં આવવો અને ફગાવી દેવામાં આવવો યોગ્ય છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે નીચલી અદાલત આ હકીકતની મૂલવણી કરવામાં નિષ્ફળ રહી છે કે માત્ર પાછળથી વિચાર કરીને, મૃત્યુ પામેલા કૃષ્ણાના સગાં-સંબંધીએ દરેક કિંમતે અપીલકર્તાને દોષિત ઠરાવવા માટે જાણબૂઝીને યોજના ઘડી હતી અને, તેથી, પ્રથમ તો લાંબા

સમયના વિલંબ પછી એફ.આઈ.આર. દાખલ કરી અને, બીજા ક્રમે, અપીલકર્તાની કૂરતા અંગેની ખોટી કથાઓ આગળ ધપાવી, જેમ કે તેની પત્નીની નાની બહેન પ્રત્યેના તેની પ્રેમસંબંધી પ્રસ્તાવો, તેણીને ઉપપત્ની તરીકે રાખવાની તેની ઓફર, તેનો લોભ અને દહેજ ન મળ્યાની ફરિયાદ, મૃતકના ચારિત્ર્ય અંગેની શંકા વગેરે, જેને વિગતવાર ચર્ચા પછી નીચલી અદાલતે અવિશ્વસનીય ઠરાવ્યા છે. ફરિયાદ પક્ષ તરફથી અપીલકર્તાને સંડોવવાના આ બાળસુલભ છતાં નિષ્ફળ પ્રયત્નો અને તે પણ પાછળથી વિચારીને કરવામાં આવેલા પ્રયત્નો, આ કેસમાં દોષસિદ્ધિનો મુખ્ય અને એકમાત્ર આધાર રહેલા ૧૨.૧.૧૯૯૪ના પત્રની સત્યતા અંગે કોઈપણ વિવેકસંપન્ન વ્યક્તિના મનમાં શંકાનો પડછાયો ઊભો કરે છે અને તેને અવિશ્વસનીય પુરાવા તરીકે ફગાવી દેવો જોઈએ હતો; પરિણામે અપીલકર્તાની દોષસિદ્ધિ થઈ શકતી નહોતી. એ પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે આ પત્રનો બાહ્ય પુરાવો, તેની ટપાલ મુદ્રા, તેની લખાવટની પદ્ધતિ અને તેનો આંતરિક પુરાવો, એટલે કે તેની સામગ્રી, આત્મહત્યાના દુર્ભાગ્યપૂર્ણ દિવસે તેનું ઉદ્ભવસ્થાન, જુનાગઢથી અમદાવાદ સુધીના ૫ થી ૬ દિવસના તેના પ્રવાસ તથા અન્ય અનેક પરિબળો, આ પત્રને અત્યંત સંદિગ્ધ અને અવિશ્વસનીય બનાવે છે અને યુવાન સૈનિક વિરુદ્ધ ગંભીર ગુનામાં દોષસિદ્ધિ માટે કાનૂની આધાર બની શકે તેમ નથી. તેને અવિશ્વસનીય અને અત્યંત સંદિગ્ધ તરીકે ફગાવી દેવામાં આવવું જોઈએ હતું અને, તેથી, દોષસિદ્ધિ તથા સજાનો આદેશ રદ કરવામાં આવવો અને ફગાવી દેવામાં આવવો યોગ્ય છે.

૩.૨ શ્રી નાણાવટીએ વધુમાં દલીલ કરી કે એક પણ બાબતનો સ્વીકાર કર્યા વિના પણ, ફરિયાદ પક્ષનો આક્ષેપ કે અપીલકર્તાએ પોતાની અવસાન પામેલી પત્ની સામે અનૈતિક દાંપત્ય વર્તનના આરોપો લગાવ્યા હતા, એમ કહેવાઈ શકે છે કે જો પતિને પોતાની પત્ની અન્ય અસંબંધિત પુરુષો પ્રત્યે અસામાન્ય વર્તન કરે છે તેવી શંકા હોય, તો જે બાબતને તે અનિરૂપણીય માને છે તે બાબત મૌખિક રીતે પોતાના જીવનસાથીને જણાવવામાં તે ન્યાયસંગત ગણાય; અને જો તે સાથે કોઈ ભૌતિક હુમલો, માનસિક યાતના પહોંચાડનાર શબ્દો અથવા કોઈ અપ્રેમાણ વર્તન ન હોય, તો પતિને પોતાનું માન્ય મત પોતાની પત્નીના ધ્યાને લાવવાનો અધિકાર છે. ૧૨.૧.૧૯૯૪નું ઉક્ત પત્ર, જે તે સાચું પણ માનવામાં આવે (જે સાચું નથી), તો પણ કાયદામાં કલ્પિત ફૂરતા દર્શાવતું નથી. જીવનસાથીના યોગ્ય વિશ્વાસનું હળવા શબ્દોમાં, કોઈ ભૌતિક હુમલા વિના, થતું આદાનપ્રદાન દાંપત્ય સંબંધોની સુમેળતા માટે સલામતી-વાત્વ સમાન છે, અને તેથી આ કેસમાં અપીલકર્તા અંગે ફૂરતાનું કરાચેલું તારણ ખોટું છે. તેમણે રજૂઆત કરી કે આ કેસમાં પુરાવાનું યોગ્ય રીતે મૂલવણ કરવામાં આવ્યું નથી અને, તેથી, તથ્યો તથા કાયદાનું તારણ અયોગ્ય છે; અને તેથી દોષસિદ્ધિ તથા સજાનો આદેશ રદ કરવામાં આવવો અને રદ કરવો જોઈએ.

૩.૩ શ્રી નાણાવટીએ પણ રજૂઆત કરી હતી કે શીખેલી નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે એ બાબતનું મૂલવવું કરવું જોઈતું હતું કે દુષ્પ્રેરણા અપરાધનું ગઠન થાય તે માટે કોઈ ઇરાદાપૂર્વકની સહાય કે પ્રેરણા નથી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે શીખેલી નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે એ હકીકતનો વિચાર કરવો જોઈતો હતો કે શું સામાન્ય સ્ત્રી આવી પરિસ્થિતિઓમાં આત્મહત્યા કરશે. માત્ર એટલા કારણે કે સંવેદનશીલ સ્ત્રીએ આત્મહત્યા કરી છે, આરોપીને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળના અપરાધ માટે જવાબદાર ઠરાવી શકાય નહીં. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન ન્યાયાધીશે એ હકીકતનો વિચાર કરવો જોઈતો હતો કે આરોપીને મૃતકને આત્મહત્યા કરવા પ્રેરિત કરવાનો કોઈ ઇરાદો નહોતો અને આરોપી તેની પૂર્વધારણા પણ કરી શક્યો હોત નહીં. ઇરાદો અને મનઃસૂઝો દુષ્પ્રેરણા અપરાધના મુખ્ય તત્વો છે અને વર્તમાન કેસમાં તે ખોટ છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન ન્યાયાધીશે અત્યંત રસ ધરાવતા સાક્ષીઓની સાક્ષી ઉપર આધાર રાખીને કાયદામાં ગંભીર ભૂલ કરી છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદ પક્ષ વર્તમાન અપીલકર્તા વિરુદ્ધનો કેસ યથોચિત સંદેહથી પર સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ઉપરોક્તને ધ્યાને લેતાં, આ અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે અને નીચલી અદાલતનો ચુકાદો અને આદેશ રદ કરવામાં આવે. તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં, તેમણે નીચેના પ્રામાણિક નિર્ણય પર આધાર મૂક્યો છે.

એસ.એસ. છીના વિ. વિજય કુમાર મહાજન અને અન્ય, (૨૦૧૦) ૧૨
એસસીસી ૧૯૦

૩.૪ શ્રી નાણાવટી તરફથી વધુમાં રજૂ કરવામાં આવ્યું કે આ ૧૯૯૫ની અપીલ છે અને ચર્ચાસ્પદ ઘટના ૧૯૯૪ની છે; તેથી ૨૧ વર્ષનો લાંબો સમય વીતી ગયો છે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે આ ઘટનાને કારણે આરોપીએ પોતાની નોકરી ગુમાવી છે અને તેણે પૂરતું સહન કર્યું છે; તેથી, વિકલ્પરૂપે તેમણે રજૂ કર્યું કે આ અપીલને વિવાદિત ચુકાદામાં યોગ્ય ફેરફાર કરીને મંજૂર કરવામાં આવે અને સજા અત્યાર સુધી ભોગવેલી સજા જેટલી જ રાખી ઘટાડવામાં આવે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે ધારા ૩૫૭, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા,ની જોગવાઈઓ ધ્યાનમાં લેતા, આરોપીને તેના પર મૂકાયેલા આરોપોમાંથી નિર્દોષ છોડવામાં આવે. તેમણે નંદ લાલ વિ. ઉત્તરાખંડ રાજ્ય અને અન્યના કેસમાં નોંધાયેલા (૨૦૧૦) ૪ એસ.સી.સી. પકરના નિર્ણય પર આધાર મૂક્યો છે, જેમાં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:

૪. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા બાદ અને એ હકીકતને ધ્યાનમાં લેતા કે આ ઘટના લગભગ ૨૭ વર્ષ પૂર્વે બની હતી અને અપીલકર્તાની હાલની વય ૭૦ વર્ષથી વધુ છે તથા તે અનેક તબીબી

તકલીફોથી પીડિત છે, અપીલકર્તા વતી કરવામાં આવેલી તેની સજામાં ઘટાડો કરવાની રજૂઆત સ્વીકારવા માટે અમે ઢળેલા છીએ.

૫. આ દૃષ્ટિએ અને ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે અપીલને આ હદ સુધી મંજૂર કરીએ છીએ કે, અપીલકર્તાની દોષસિદ્ધિ યથાવત્ રાખતાં, તેની સજા જેટલો સમય તેણે પહેલેથી જ ભોગવ્યો છે તેટલા સમય સુધી ઘટાડવામાં આવે છે. અપીલકર્તાને તેના જામીનના બોન્ડમાંથી મુક્ત કરવામાં આવે.

૩.૫ શ્રી નાણાવટીએ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના “અંકુશ શિવાજી ગાયકવાડ વિ. રાજ્ય મહારાષ્ટ્ર”, ૨૦૧૩ (૬) સ્કેલ ૭૭૮ ના ચુકાદા પર પણ આધાર મૂક્યો છે, જેનું આ અદાલતે અનેક નિર્ણયોમાં અનુસરણ કર્યું છે, અને રજૂઆત કરી છે કે આ અદાલત દ.પ્ર.સં.ની કલમ ૩૫૭ની જોગવાઈઓને અમલમાં મૂકી શકે છે તથા આ અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે.

૪. પ્રતિપક્ષે, સુશ્રી સી.એમ. શાહે આ અદાલતનું દૃષ્ટિએક્ષણ પુરાવા તરફ દોર્યું છે અને રજૂઆત કરી છે કે માનનીય નીચલી અદાલતનો ચુકાદો એવા પ્રકારનો નથી કે જેમાં હસ્તક્ષેપ કરવાની આવશ્યકતા પડે, તથા આરોપીની દોષસિદ્ધિમાં હસ્તક્ષેપ કરવો ન જોઈએ. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે અપીલકર્તાના વિદ્વાન

વકીલ દ્વારા ઉદ્દેખિત ચુકાદાઓ આ પ્રકરણના તથ્યો પર લાગુ પડતા નથી. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદ પક્ષે ફૂરતા અને આત્મહત્યા વચ્ચેના નિકટસંબંધને સાબિત કરવામાં સફળતા મેળવી છે. તેમણે એ પણ રજૂ કર્યું કે સાક્ષીઓએ પણ ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું છે અને આરોપીએ તેની સાથે કરવામાં આવેલી ફૂરતાના કારણે આત્મહત્યા કરી હોવાથી, માનનીય સત્ર અદાલત દ્વારા તેને યોગ્ય રીતે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો છે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે ઘટનાના દિવસે મૃતકએ પોતાનાં સગાસંબંધીઓને પત્ર લખ્યો હોય, તો પણ આરોપી દ્વારા તેની ઉપર ફૂરતા કરવામાં આવી હતી તે સાબિત કરવા માટે તે પૂરતું છે, અને માનનીય નીચલી અદાલતે તે પુરાવાની યોગ્ય મૂલવણી કરીને અપીલકર્તાને દોષિત ઠેરવ્યો છે. તેમણે આગળ રજૂ કર્યું કે માત્ર સમયનો વીતાવો જ આરોપીની દોષસિદ્ધિ રદ કરવા તથા તેના ઉપર મૂકાયેલા આરોપોમાંથી તેને નિર્દોષ છોડવા માટેનું ધોરણ બની શકતો નથી. તેથી, તેમણે રજૂઆત કરી છે કે વિવાદિત ચુકાદામાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં ન આવે અને તેને પુષ્ટિ આપવામાં આવે.

પ. અપીલકર્તા તરફથી માનનીય વરિષ્ઠ અધિવક્તા શ્રી નાનાવટી તથા પ્રતિવાદી-રાજ્ય તરફથી માનનીય અતિરિક્ત જાહેર અભિયોજકશ્રીની દલીલો સાંભળી. મેં રેકૉર્ડ પુરાવાનું પણ અવલોકન કર્યું છે. બંને પક્ષોની રજૂઆતો પર વિચાર કરતાં પૂર્વે, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ને પુનઃઉતારવી આવશ્યક છે, જે નીચે મુજબ છે :-

૩૦૬. આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ. – જો કોઈ વ્યક્તિ આત્મહત્યા કરે, તો જે કોઈ આવી આત્મહત્યાના કરણને દુષ્પ્રેરે, તેને દસ વર્ષ સુધીની અવધિની કેદથી, જે કોઈ પણ પ્રકારની હોઈ શકે, દંડિત કરવામાં આવશે, અને તે દંડ માટે પણ જવાબદાર રહેશે.

૬. ઉપરોક્ત જોગવાઈથી સ્પષ્ટ થાય છે કે જો કોઈ વ્યક્તિ આત્મહત્યા કરે, તો આવી ગુનાહિત પ્રવૃત્તિને પ્રેરણા આપનાર વ્યક્તિને આ જોગવાઈ હેઠળ દોષિત ઠરાવી શકાય છે. તેથી, આ અદાલતે તપાસવું આવશ્યક છે કે અપીલકર્તાની પ્રેરણાના કારણે મૃતકે આત્મહત્યા કરી હતી, તે ફરિયાદ પક્ષે સાબિત કર્યું છે કે નહીં. આ સંદર્ભમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે એસ.એસ. છીના (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં કરેલી અવલોકનને અહીં પુનઃઉદ્ઘૃત કરવી આવશ્યક છે, જે નીચે મુજબ છે:

“૧૮. "ઉશ્કેરણી" ની વ્યાખ્યા સંહિતાની કલમ ૧૦૭ હેઠળ કરવામાં આવી છે. કલમ ૧૦૭ને પુનઃઉતારવું યોગ્ય ગણીએ છીએ, જે નીચે મુજબ છે:

૧૦૭. કોઈ બાબતનું ઉશ્કેરણ. – જે વ્યક્તિ કોઈ બાબતના કરવાના કાર્યમાં ઉશ્કેરણી કરે છે, તે –

પ્રથમ. – કોઈ વ્યક્તિને તે કાર્ય કરવા માટે ઉશ્કેરે છે; અથવા

બીજું.--એક અથવા વધુ અન્ય વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓ સાથે તે કાર્ય કરવા માટેની કોઈપણ કાવતરામાં સંકળાય છે, જો તે કાવતરાની અનુસૂચિમાં અને તે કાર્ય કરવા માટે કોઈ કાર્ય અથવા ગેરકાયદેસર ચૂક થાય; અથવા

ત્રીજું.--કોઈપણ કાર્ય અથવા ગેરકાયદેસર ચૂક દ્વારા, ઈશદાપૂર્વક તે કાર્ય કરવામાં મદદ કરે છે."

૨૦. સ્પષ્ટીકરણ ૨, જે કલમ ૧.૭ સાથે દાખલ કરવામાં આવ્યું છે નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે:

સ્પષ્ટીકરણ ૨.--જે કોઈ, કોઈ કાર્યના આચરણ પહેલાં અથવા તેના આચરણના સમયે, તે કાર્યના આચરણને સુગમ બનાવવાના હેતુથી કોઈપણ કાર્ય કરે છે, અને તે દ્વારા તેના આચરણને સુગમ બનાવે છે, તેને તે કાર્યના આચરણમાં મદદરૂપ ગણવામાં આવે છે.

૨૧. અપીલકર્તા તરફથી વિદ્વાન વકીલે આ અદાલતના મહેન્દ્ર સિંહ વિ. મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય ૧૯૯૫ પૂરક (૩) એસસીસી ૭૩૧ ના ચુકાદા

પર આધાર મૂક્યો છે. મહેન્દ્ર સિંહ માં, લગાવવામાં આવેલા આક્ષેપો નીચે મુજબ હતા: (એસસીસી પૃ. ૭૩૧, પરા ૧)

૧. ... મારા સાસુ, પતિ અને જેઠાણી (પતિના મોટા ભાઈની પત્ની)એ મને હેરાન કરી. તેમણે મને માર માર્યો અને ગાળો આપી. મારા પતિ મહેન્દ્ર બીજી વાર લગ્ન કરવા માંગે છે. તેમનો મારી જેઠાણી સાથે અયોગ્ય સંબંધ છે. આ કારણોસર અને હેરાનગતિને કારણે હું અગ્નિ દ્વારા મૃત્યુ પામવા ઈચ્છું છું.

ઉપરોક્ત આક્ષેપોના આધારે અદાલત આ સ્પષ્ટ નિષ્કર્ષ પર પહોંચી કે મૃતકના નિવેદન પરથી કોઈપણ રીતે ઉશ્કેરણીના આવશ્યક તત્વો લાગુ પડતા નથી. અપીલકર્તાના જણાવ્યા અનુસાર, મૃતકને હેરાનગતિ કરવામાં આવી હોવાના ઉપરોક્ત આક્ષેપના માત્ર આધારે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળ અપીલકર્તાની દોષસિદ્ધિ કાયદાની દૃષ્ટિએ ટકી શકે તેવી નથી.

૨૨. વિદ્વાન વકીલે આ અદાલતના અન્ય એક ચુકાદા પર પણ આધાર મૂક્યો હતો, જે રામેશ કુમાર વિ. છત્તીસગઢ રાજ્ય (૨૦૦૧) ૮ એસસીસી ૬૧૮ માં છે. આ કેસમાં, આ અદાલતની ત્રણ-

ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠને સમાન સ્વરૂપના એક કેસ પર વિચાર કરવાની તક મળી હતી. પતિ અને પત્ની વચ્ચેના વિવાદમાં, અપીલકર્તા પતિએ "તમે તમારી ઈચ્છા મુજબ જે કંઈ કરવું હોય તે કરો અને જ્યાં જવું હોય ત્યાં જાઓ" એમ કહ્યું હતું. ત્યારબાદ, અપીલકર્તા રામેશ કુમારની પત્નીએ આત્મહત્યા કરી હતી. અદાલતે અનુચ્છેદ ૨૦ માં "પ્રેરણા"ના અર્થની વિવિધ છાયાઓની તપાસ કરી છે. અનુચ્છેદ ૨૦ નીચે મુજબ છે: (એસસીસી પૃ. ૬૨૯)

૨૦. ઉશ્કેરણીનો અર્થ છે કોઈ કાર્ય કરવા માટે ચકોરવું, પ્રોત્સાહિત કરવું, આગળ ધપાવવું, ભડકાવવું અથવા ઉત્તેજિત કરવું. ઉશ્કેરણીની આવશ્યકતા પૂર્ણ કરવા માટે, ભલે તે હેતુસર અસર કરવા માટે ચોક્કસ શબ્દો જ વપરાયા હોય તે જરૂરી નથી, અથવા ઉશ્કેરણી શું છે તે અનિવાર્ય અને વિશિષ્ટ રીતે પરિણામનો સંકેત આપતી હોવી જ જોઈએ એવું પણ જરૂરી નથી. છતાં, પરિણામને ભડકાવવાની યોગ્ય નિશ્ચિતતા સ્પષ્ટ રીતે કાઢી શકાય તેવી હોવી જોઈએ. વર્તમાન મામલો એવો નથી કે જેમાં આરોપીએ પોતાના કાર્યો અથવા ચૂકી જવાથી અથવા સતત વર્તન દ્વારા એવી પરિસ્થિતિઓ ઊભી કરી હોય કે મૃતક પાસે આત્મહત્યા કરવાથી સિવાય બીજો કોઈ વિકલ્પ

ન રહ્યો હોય; આવા કિસ્સામાં ઉશ્કેરણીનું અનુમાન લગાવી શકાય. ક્રોધ કે ભાવાવેશના આવેશમાં ઉચ્ચારાયેલું, પરંતુ તેના પરિણામો ખરેખર સર્જાય તેવો આશય ન ધરાવતું શબ્દ ઉશ્કેરણી કહી શકાય નહીં.

આ કેસમાં, અદાલતે આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચી કે રેકૉર્ડ પર એવો કોઈ પુરાવો કે સામગ્રી ઉપલબ્ધ નથી, જેમાંથી અપીલકર્તા-આરોપિતે સીમાંને આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરણી આપી હતી એવો અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય.

૨૩. રાજ્ય પશ્ચિમ બંગાળ વિ. ઓરિલાલ જયસવાલ (૧૯૯૪) ૧ એસસીસી ૭૩ માં, આ અદાલતે ચેતવણી આપી હતી કે:

૧૭.... અદાલતે પ્રત્યેક કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓ તેમજ નીચલી અદાલતમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે અત્યંત સાવચેત રહેવું જોઈએ, જેથી એ નિષ્કર્ષ પર આવી શકાય કે પીડિતાને કરાયેલ ફૂરતાએ ખરેખર તેને આત્મહત્યા કરીને જીવન સમાપ્ત કરવા પ્રેરિત કરી હતી કે કેમ.

જો અદાલતને એવું જણાય કે આત્મહત્યા કરનાર પીડિતા તેની સંબંધી સમાજમાં સામાન્ય રીતે જોવા મળતી દૈનિક જીવ, કૌટુંબિક કલહ અને મતભેદો પ્રત્યે અતિસંવેદનશીલ હતી અને આવાં જીવ, કલહ તથા મતભેદો કોઈ નિર્ધારિત સમાજમાં સમાન પરિસ્થિતિમાં રહેલા વ્યક્તિને આત્મહત્યા કરવા પ્રેરિત કરે એવી અપેક્ષા રાખી શકાય તેમ ન હતી, તો આત્મહત્યાના અપપ્રેરણાના ગુનામાં આરોપિત આરોપીને દોષિત ઠેરવવા માટે આધારરૂપ એવું નિષ્કર્ષ નોંધવામાં અદાલતનું અંતઃકરણ સંતોષ પામવું જોઈએ નહીં.

૨૪. આ અદાલતે ચિત્રેશ કુમાર ચોપરા વિ. રાજ્ય (દિલ્લી રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ સરકાર) (૨૦૦૯) ૧૬ એસસીસી ૬૦૫ માં આ પ્રવર્તનના આ પાસા અંગે વિચારણા કરવાનો અવસર મેળવ્યો હતો. અદાલતે "ઉશ્કેરણી" અને "પ્રેરણા" શબ્દોના શબ્દકોશીય અર્થ સાથે વ્યવહાર કર્યો હતો. અદાલતે અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો હતો કે બીજા વ્યક્તિ દ્વારા કોઈ કૃત્ય કરવા માટે પ્રેરિત કરવા, ઉશ્કેરવા કે પ્રોત્સાહિત કરવાની મનોવૃત્તિ હોવી આવશ્યક છે. દરેક વ્યક્તિની આત્મહત્યાપ્રવૃત્તિની પ્રકૃતિ અન્યથા ભિન્ન હોય છે. દરેક વ્યક્તિને આત્મગૌરવ અને સ્વાભિમાન વિશેની પોતાની આગવી ધારણા હોય

છે. તેથી, આવા કેસોમાં કોઈ કઠોર અને સર્વત્ર લાગુ પડે એવું સૂત્ર નિર્ધારિત કરવું અશક્ય છે. દરેક કેસનો નિર્ણય તેની પોતાની હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓના આધારે કરવો પડે છે.

૨૫. દુષ્પ્રેરણામાં કોઈ વ્યક્તિને પ્રેરિત કરવાની અથવા જાણીજોઈને કોઈ વ્યક્તિને કોઈ કાર્ય કરવામાં સહાય કરવાની માનસિક પ્રક્રિયા સામેલ છે. આત્મહત્યામાં પ્રેરણા આપવા અથવા સહાય કરવા અંગે આરોપી તરફથી કોઈ સકારાત્મક કૃત્ય વિના દોષસિદ્ધિ ટકાવી શકાય નહીં. વિધાનમંડળની મનોવૃત્તિ અને આ અદાલતના નિર્ણયિત મુદ્દાઓના ન્યાયાધારથી સ્પષ્ટ છે કે આઈ.પી.સી.ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ કોઈ વ્યક્તિને દોષિત ઠરાવવા માટે તે અપરાધ કરવાના સ્પષ્ટ દુરાશયનું અસ્તિત્વ હોવું આવશ્યક છે. તેમાં એક સક્રિય કૃત્ય અથવા પ્રત્યક્ષ કૃત્ય પણ આવશ્યક છે, જેના કારણે મૃતકે કોઈ વિકલ્પ ન દેખાતાં આત્મહત્યા કરી, અને તે કૃત્યનો હેતુ મૃતકને એવી સ્થિતિમાં ધકેલવાનો હોવો જોઈએ કે તેણે આત્મહત્યા કરી.

૨૬. વર્તમાન કિસ્સામાં, અવસાન પામેલ વ્યક્તિ નિર્વિવાદપણે દૈનિક જીવનમાં બનતા સામાન્ય ચીડચીડાપણું, મતભેદ અને વિવાદ પ્રત્યે અતિસંવેદનશીલ હતી. દરેક વ્યક્તિની માનવીય સંવેદનશીલતા

અન્યથી ભિન્ન હોય છે. સમાન પરિસ્થિતિમાં વિવિધ લોકો અલગ રીતે વર્તે છે.

૨૭. જ્યારે આપણે આ કેસના તથ્યોનું સુક્ષ્મ અને આલોચનાત્મક રીતે પરીક્ષણ કરીએ છીએ અને સ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિના પ્રકાશમાં તેનું મૂલ્યાંકન કરીએ છીએ, ત્યારે આ નિષ્કર્ષ સ્પષ્ટ બની જાય છે કે અપીલકર્તા વિરુદ્ધ રેકૉર્ડ પર કોઈ વિશ્વસનીય પુરાવો કે સામગ્રી વિના કોઈ દોષસિદ્ધિ કાયદેસર રીતે ટકાવી શકાય નહીં. અપીલકર્તા વિરુદ્ધ દંડ સંહિતા ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ આરોપ ઘડવાનો આદેશ સ્પષ્ટપણે ભૂલભર્યો અને અસ્થિર છે. કોઈપણ વિશ્વસનીય સામગ્રી વિના અપીલકર્તાને ફોજદારી સુનાવણીનો સામનો કરવા મજબૂર કરવું ન્યાયનો ઉપહાસ થશે. પરિણામે, અપીલકર્તા વિરુદ્ધ દંડ સંહિતા ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ આરોપ ઘડવાનો આદેશ રદ કરવામાં આવે છે અને તેની સામે લંબિત તમામ કાર્યવાહી પણ રદ કરવામાં આવે છે."

૭. સર્વોચ્ચ અદાલતના એસ.એસ. ચીના (ઉપરોક્ત) માં કરાયેલા અવલોકનો પરથી સ્પષ્ટ છે કે આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરવા અથવા સહાય કરવા બાબતે આરોપી તરફથી કોઈ સકારાત્મક કૃત્ય વિના દોષસિદ્ધિ ટકાવી શકાય નહીં. વિધાનમંડળનો આશય અને સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ણયિત કેસોના નિષ્કર્ષ

મુજબ સ્પષ્ટ છે કે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળ કોઈ વ્યક્તિને દોષિત ઠરાવવા માટે ગુનો કરવા બાબતે સ્પષ્ટ દોષાભિપ્રાય હોવો આવશ્યક છે. તેમાં એવો સક્રિય અથવા સીધો કૃત્ય પણ આવશ્યક છે, જેના કારણે મૃતકને કોઈ વિકલ્પ ન દેખાતાં આત્મહત્યા કરવા પ્રેરણા મળી હોય અને તે કૃત્યનો આશય મૃતકને એવી પરિસ્થિતિમાં ધકેલવાનો હોવો જોઈએ કે તેણે આત્મહત્યા કરી. તેથી, સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણય અને શ્રી નાનાવટી દ્વારા ઉદ્દેખિત નિર્ણયોનું પણ ધોરણ ધ્યાનમાં લેતાં, ફરિયાદ પક્ષ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળનો આરોપ સાબિત કરવામાં સફળ થયો નથી અને આરોપીની કાર્યવાહી એવી હતી કે જેના કારણે મૃતકનું મૃત્યુ થયું તથા તે તેના પર લાદવામાં આવ્યું, તે પણ સાબિત થયું નથી. તેથી, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળ અપીલકર્તાની દોષસિદ્ધિ રદ કરવામાં આવે છે અને તેને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળના ગુનાના આરોપમાંથી નિર્દોષ છોડવામાં આવે છે.

૮. આ બાબત આ અદાલતને આઈ.પી.સી.ની કલમ ૪૮૮-ક હેઠળના ગુનાહિત કૃત્ય તરફ લઈ જાય છે. આઈ.પી.સી.ની કલમ ૪૮૮-ક નીચે મુજબ છે:

“૪૮૮-અ. સ્ત્રીના પતિ અથવા પતિના સગાએ તેને ફૂરતાને અધીન કરવું. – જે કોઈ, સ્ત્રીનો પતિ અથવા તેના પતિનો સગો હોય, એવી

સ્ત્રીને ફૂરતાને અધીન કરશે, તેને ત્રણ વર્ષ સુધીના કારાવાસની સજા થશે અને દંડ માટે પણ જવાબદાર રહેશે.

સ્પષ્ટીકરણ:– આ કલમના હેતુઓ માટે “ફૂરતા”નો અર્થ છે:–

(એ) કોઈપણ ઈચ્છાપૂર્વકનું આચરણ, જે એવો સ્વભાવ ધરાવતું હોય કે જેના કારણે સ્ત્રી આત્મહત્યા કરવા પ્રેરિત થાય અથવા સ્ત્રીના જીવન, અંગપ્રત્યંગ કે આરોગ્યને, માનસિક કે શારીરિક, ગંભીર ઈજા અથવા જોખમ પહોંચે; અથવા

(બી) સ્ત્રીને હેરાનગતિ, જ્યાં એવી હેરાનગતિનો હેતુ તેને અથવા તેની સાથે સંબંધિત કોઈ વ્યક્તિને કોઈ મિલકત અથવા મૂલ્યવાન જામીનગીરી માટેની કોઈ ગેરકાયદેસર માગણી પૂરી કરવા મજબૂર કરવાનો હોય અથવા તેની અથવા તેની સાથે સંબંધિત કોઈ વ્યક્તિની એવી માગણી પૂરી કરવામાં નિષ્ફળતા કારણે હોય.”

૯. ઉપરોક્ત જોગવાઈ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ફરિયાદ પક્ષે સાબિત કરવું પડે છે કે અપીલકર્તાની કૃત્યવિધિ એવી હતી કે જેના કારણે મૃતક પ્રત્યે ફૂરતા ગણાય. વર્તમાન કેસમાં, અપીલકર્તા અને આરોપીનો લગ્નકાળ એક વર્ષથી ઓછો હતો અને મૃતકના તા. ૧૨.૧.૧૯૯૪ના પત્રમાં લખેલું છે કે તેના પતિ, એટલે કે

અહીંના અપીલકર્તા, ને શંકા હતી કે તેણીને વૈવાહિકેતર સંબંધો છે. આરોપી દ્વારા તેના ચારિત્ર્ય અંગે કરવામાં આવેલા આવા આક્ષેપો અપીલકર્તા દ્વારા મૃતકને કરવામાં આવેલી માનસિક ક્ષૂરતા તરીકે ગણાવી શકાય. ઘટના તારીખે મૃતક દ્વારા લખાયેલા ઉપરોક્ત પત્રમાં એ પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે તેણીને કોઈ અનિચ્છનીય ઘટના બને તો તેના પતિ જવાબદાર રહેશે. તેથી, એવું કહી શકાય કે ફરિયાદ પક્ષે ક્ષૂરતા અને આત્મહત્યા વચ્ચેનો સંબંધ સાબિત કરવામાં સફળતા મેળવી છે અને રેકૉર્ડ પરથી પ્રગટ થતી તથ્યાત્મક પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં, એવું કહી શકાય કે આરોપીએ એવી ક્ષૂરતા આચરી હતી કે જેના કારણે મૃતકે આત્મહત્યા કરવા પ્રેરાઈ. તેથી, એવું કહી શકાય કે ફરિયાદ પક્ષે અપીલકર્તા સામે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૮૮-ક હેઠળનો કેસ સાબિત કર્યો છે અને નીચલી અદાલતે તેને યોગ્ય રીતે દોષિત ઠેરવ્યો છે. તેમ છતાં, આ હકીકતને ધ્યાનમાં લેતાં કે ૨૧ વર્ષ વીતી ચૂક્યાં છે અને વિદ્વાન વકીલ શ્રી નાનાવટી દ્વારા સેવામાં લેવામાં આવેલી કલમ ૩૫૭ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, “અંકુશ શિવાજી ગાયકવાડ વિ. રાજ્ય મહારાષ્ટ્ર”ના ચુકાદા, ૨૦૧૩ (૬) સ્કેલ ૭૭૮ અને આ અદાલતના ફોજદારી અપીલ ક્રમાંક ૧૫૫૨, ૨૦૦૪ના ચુકાદા પર આધાર રાખી, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૫૭ની ઉપકલમ (૩)નો સિદ્ધાંત અદાલતને વળતર આપવા સક્ષમ બનાવે છે, હું આ મત પર પહોંચું છું કે ન્યાયના હિતમાં અપીલકર્તાની ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૮૮-ક હેઠળની દોષસિદ્ધિ

યથાવત્ રાખવી અને દંડની રકમ વધારીને પહેલેથી ભોગવેલી અવધિ સુધીની સજા ઘટાડવી યોગ્ય રહેશે.

૧૦. ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં લેતાં, આ ફોજદારી અપીલ અંશતઃ મંજૂર કરવામાં આવે છે. માનનીય વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશ, જુનાગઢ દ્વારા સત્ર કેસ નં. ૪૯/૧૯૯૪માં તા. ૩.૨.૧૯૯૫ના રોજ પસાર કરાયેલ આક્ષેપિત ચુકાદો અને આદેશ નીચે મુજબ સંશોધિત કરવામાં આવે છે. અપીલકર્તાની ભારતીય દંડ સંહિતા ની કલમ ૩૦૬ હેઠળના ગુનાના દોષસિદ્ધિનો નિર્ણય રદ કરવામાં આવે છે. ભારતીય દંડ સંહિતા ની કલમ ૪૯૮-એ હેઠળના ગુનાના અપીલકર્તાના દોષસિદ્ધિનો નિર્ણય યથાવત્ રહેશે, જોકે અપીલકર્તા પર લાદવામાં આવેલી સજા તેના દ્વારા ભોગવાયેલ અવધિ સુધી ઘટાડવામાં આવે છે. ભારતીય દંડ સંહિતા ની કલમ ૪૯૮-એ હેઠળના ગુનામાં લાદવામાં આવેલ દંડ રૂ. ૫,૦૦૦/- સુધી વધારવામાં આવે છે. આરોપી જામીન પર હોવાથી, તેને આત્મસમર્પણ કરવાની આવશ્યકતા નથી. જામીન અને જામીનનામું રદ કરવામાં આવે છે. જો કોઈ જામીનદાર હોય, તો તેને મુક્ત કરવામાં આવે છે. વાંધો તથા કાર્યવાહી સંબંધિત રેકૉર્ડ તાત્કાલિક સંબંધિત નીચલી અદાલતમાં પરત મોકલવામાં આવે.

સહી/-

(કે.જે. ઠાકર, ન્યાયાધીશ)

વધુ આદેશ

વિદ્વાન વકીલ શ્રી નિરદ બુચ, નાનાવટી એડ્વોકેટ્સની તરફથી, રજૂ કરે છે કે વધારેલ દંડની જમા માટે ચાર સપ્તાહનો સમય આપવામાં આવી શકે.

તે મંજૂર કરવામાં આવે છે. જોકે, એ કહેવાની જરૂર નથી કે જો ઉપરોક્ત સમયગાળામાં દંડ જમા કરવામાં ન આવે, તો માનનીય નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે ફટકારેલી ડિફોલ્ટ સજા યથાવત્ રહેશે.

સહી/—

(કે.જે. ઠાકર, ન્યાયાધીશ)

*માલેક

The translation of this judgment has been provided by

M/s Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/

her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.